

Weer minder Oeverzwaluwen in 2006

Niet alleen was het aantal broedparen in de kolonies beduidend lager dan in het voorgaande jaar, ook waren er die helemaal niet bewoond waren. De oorzaken daarvan zijn deels verklaarbaar. Onderhoud voor en tijdens het broedseizoen lijkt een belangrijke factor te zijn.

Dick A. Jonkers

Tijdens een verkennende controle bij een aantal kolonies begin mei zag het er naar uit, dat het een goed oeverzwaluwenjaar zou worden. Er vlogen grote aantallen Oeverzwaluwen rond en er werd op een aantal plekken druk gegraven. Later werd duidelijk dat er te vroeg was gejuicht. Bij het Ringonderzoek van eind juni tot in juli was de situatie op sommige plaatsen totaal anders. De resultaten elders in het land zijn wisselend. In de broedwand van Het Twiske bij Zaandam broedden dit jaar maar enkele paren minder dan in het jaar ervoor. In deze regio zijn bovendien in een nieuwbouwwijk en op een nieuw industrie-terrein twee nieuwe, kleine broedkolonies ontdekt (Staats & Swart 2005, Staats 2006). Van de twee kunstwanden in Rijswijk (Gld.), waar vorig jaar niet werd gebroed, was er dit jaar één bezet (87 paar). De wand bij de golfbaan de Batouwe bij Tiel was, na het ontbreken van broedparen in 2005 nu wel weer bewoond (37 paren).

Bewoonde kolonies

In totaal hebben 295 paren in het onderzoekgebied gebroed. Vergeleken met het seizoen 2005 is dat een achteruitgang van 46% (Tabel 1). In onze regio bevond de meest westelijke kolonie zich dit jaar in het Naarderbos. De bij de aanleg van de golfbaan speciaal aangelegde zandwand is in beheer bij de vogelwerkgroep. Voor het broedseizoen zijn ingestorte delen afgestoken en hoog opgeschoten kruiden verwijderd. In mei bleken er 107 uitgegraven hollen te zijn, maar eind juni waren er daar maar 91 van bezet. De oorzaak daarvan was dat uit wortels en zaden in de wand en aan de voet daarvan kruiden omhoog waren geschoten die een belemmering vormden. Ook die zijn later weggestoken. Aan de kolonie van de Naardermeent was voor het seizoen door Staatsbosbeheer geen onderhoud verricht. Delen waren ingestort en op diverse plaatsen groeiden overhangende kruiden voor de wand. Toch zagen nog 112 paren kans daar te broeden.

In de Zanderij was dit jaar de broedwand in het westelijk deel weer bezet. De broedmogelijkheden in grondhopen aan de oostzijde waren verdwenen door de afwerking voor de voltooiing van de natuurbrug. Voor het seizoen was waar nodig, ook deze wand afgestoken. Hoewel door het instorten op twee plaatsen als gevolg van regenval

broedmogelijkheden verloren waren gegaan, kwamen er 38 paren nestelen. Evenals in 2005 is er weer gebroed in een gronddepot aan de westzijde van de Noorderbuurt in Eemnes. Door tijdig overleg met de gemeente Eemnes zijn de werkzaamheden daar tijdelijk stopgezet en een rond het depot geplaatst hek is daarna gesloten, waardoor het ook ontoegankelijk werd voor derden. Dit is een aanzienlijke verbetering vergeleken met de situatie in 2005, toen werkzaamheden in een enkele tientallen meters verder liggend gronddepot gewoon werden voortgezet. Van de 31 uitgegraven hollen waren er uiteindelijk 28 bezet. Voor de meest oostelijke wand in het onderzoek-gebied, het Raboes in het noordelijk deel van de Eempolders aan de rand van het Eemmeer, waren de verwachtingen hoog gespannen. Begin juni waren er op twee plekken 101 gaten gegraven. Groot was de teleurstelling toen er daar eind juni slechts 26 van bezet bleken te zijn. Op diverse plaatsen waren kruiden uit de wand gaan groeien en belemmerden de toegang. Bij een ander lager liggend deel was riet opgeschoten. Er waren echter op onbegroeide delen van de wand ook hollen onbezet gebleven. Daar zaten tijdens de controle spinnenwebben voor. Boven de wand was in juni het grasland gemaaid en vond aansluitend begrazing door schapen plaats. In andere jaren was dit niet het geval. Of dit ook tot een lagere bezetting heeft geleid was niet na te gaan.

Locatie	Gemeente	Aantal nesten 2006	Aantal nesten 2005	Vestigings- plaats
Naarderbos	Naarden	91	102	zandwand
Naardermeent	Naarden	112	176	zandwand
Zanderij-west	Hilversum	38	51	gronddepot
Noordsingel	Eemnes	28	14	gronddepot
Raboes	Eemnes	26	154	kleiwand
Totaal		295	522	

Tabel 1. Oeverzwaluwkolonies tussen Vecht en Eem in 2006

Onbezet

Ook nu was weer veel tijd gestoken in het geschikt maken van de wand in de driehoek bij de Gooiboog in de Nieuwe Keverdijksche Polder ten oosten van Weesp. Zo langzamerhand beginnen we te geloven dat de bezetting enkele jaren geleden tijdens de aanleg van de spoorlijn een gelukstreffer is geweest. Waarschijnlijk is de

expositie van de wand op het zuiden, in combinatie met de overwegende aanwezigheid van klei en daarbij nog het weelderige optreden van plantengroei in de loop van het seizoen fruikend. De wand in de afrit A6/A1 was na het vorige broedseizoen grotendeels ingestort, voor de rest begroeid en daardoor ongeschikt. Normaal zorgde een aannemer in opdracht van Rijkswaterstaat ervoor dat deze wand voor het broedseizoen opnieuw geschikt was voor de ontvangst van de Oeverzwaluwen. Helaas is de hiervoor verantwoordelijke persoon overgeplaatst, zijn de werkzaamheden niet overgedragen en is er geen budget meer beschikbaar. Met de kunstwand aan de Oostdijk -eveneens in beheer bij Rijkswaterstaat- blijft het tobben. Vorig jaar was daar de begroeiing door ons nog verwijderd. Dit jaar was er geen beginnen aan. Braamstruwelen hingen als gordijnen vanaf de bovenzijde voor de wand, uit veel gaten groeiden distels en voor de wand waren eveneens braamstruwelen en andere planten hoog opgeschoten. In het verleden is er altijd in deze wand gebroed en hij ligt op een geschikte plaats. Hoewel de broedwand in de groeve Oostermeent niet was afgestoken, was hij nog wel geschikt voor broedparen. Desondanks bleef deze wand toch onbezet. Aan het eind van het broedseizoen zijn er wel een keer Oeverzwaluwen gesignaleerd. De grondhoop in de polder De Kampen bij het kwekerijtje bood geen mogelijkheden om te broeden, maar wel in de toekomst als hij hoger wordt.

Kolonies in de omgeving

De kunstwand aan de rand van het industrieterrein De Haar in Bunschoten blijft een bolwerk met nu 258 paren tegen 235 in 2005 (mededeling Wim Smeets). De kunstwand van de Ooievaarsplassen (onder de Oostvaardersplassen) bevatte dit jaar 45 broedparen, minder dan de helft van vorig jaar (112).

Uit diverse mededelingen kwam naar voren dat in een zandwand bij Zeewolde (Zuidelijk Flevoland) dit jaar veel broedparen aanwezig waren.

Ringonderzoek

Er kon binnen het onderzoekgebied dit jaar alleen bij de kolonie op de golfbaan in Naarden en in de Zanderij voor ringonderzoek worden gevangen. Bij de Noordsingel zaten de nesten te hoog en was het niet verantwoord te gaan ringen; voor de Naardermeent is er geen toestemming van Staatsbosbeheer. Rond de kolonie van het Raboes vlogen bij aankomst zo weinig exemplaren rond, dat besloten werd om hier niet te gaan vangen. Deze situatie deed zich ook voor tijdens een tweede bezoek. In de kolonie van de golfbaan zijn 32 volwassen vogels geringd en 8 jonge vogels. Verder waren er 17 terugvangsten van eerder geringde Oeverzwaluwen. Het aantal

volwassen vogels dat in de Zanderij is geringd bedroeg 22; het aantal jongen dat geringd is 5 en het aantal terugvangsten 9. Onder de teruggevangen vogels waren er die daar eerder als broedvogel waren geringd of als jonge vogel.

Bij de Ooievaarsplassen -hemelsbreed 23 km van het Gooi- zijn Oeverzwaluwen gevangen die eerder in het Gooi hadden gebroed of daar geboren waren. Bij de zandwand in Zeewolde (eveneens op een afstand van circa 23 km) ving een ringploeg verscheidene exemplaren die in 2005 als broedvogel bij het Raboes vertoefden of daar in dat jaar geboren waren. Er vindt dus uitwisseling plaats met kolonies die op niet al te grote afstand liggen. Mogelijk is er een relatie met de geringe bezetting dit jaar bij het Raboes.

Soortbescherming in 2007

De toestand bij de in het broedseizoen onbezette kolonies en de lage bezetting van de Naardermeent en het Raboes was onbevredigend. In verband hiermee zal overlegd worden met Rijkswaterstaat, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer hoe de situatie verbeterd kan worden. De al enige jaren aangekondigde plannen voor een oeverzwaluwwand op de golfbaan bij Eemnes lijken nu binnenkort gerealiseerd te kunnen worden. De daarvoor benodigde financiering is bijna rond en er is na overleg met de hoofdgreenkeeper en de terreincommissaris een nieuwe plek uitgezocht. Een nieuw initiatief betreft de aanvraag om mogelijkheden te onderzoeken voor een wand bij de Waterleidingplas/Loenderveense Plas bij Breukelen. Het overleg daarover zal binnenkort plaatsvinden.

Dankwoord

Monitoring, onderhoud, plannen maken en ringonderzoek is alleen maar mogelijk als er hulp is van een groep enthousiaste mensen. Mijn dank gaat deze keer uit naar de volgende personen die op een of andere wijze assistentie verleenden. Dat

waren Daan Buitenhuis, Pascal Gijsen, Ap Grobbe, Frans Leurs, Truus Leurs, Paul van der Linden, Engbert van Oort, Harry de Rooij, Henk van Tol, Adrie Vermeule en Frank van de Weijer.

Bronnen

Staats, E. & T. Swart 2005. Opnieuw broedsucces oeverzwaluwen in kunstwand Twiske. Werkgroep Oeverzwaluwen Vogelbeschermingswacht "Zaanstreek".

Staats, E. 2006. Broedresultaten 2006 van oeverzwaluwen in de Zaanstreek. Werkgroep Oeverzwaluwen Vogelbeschermingswacht "Zaanstreek".